

Diesje uit Spankeren trouwt haar Engelse bevrijder

Overweg 10 in Spankeren

Diesje Garsen, geb. 15 Juni 1926, was 13 jaar toen op 10 mei 1940 de oorlog begon. Zij heeft haar verhaal op papier gezet. Ze is na de oorlog getrouwd met een Engelse soldaat, Arthur Henman en woont in Middlesbrough (Engeland).

10 Mei 1940

Oorlog, de vliegtuigen waren er al heel vroeg, en op de radio hoorden we dat het oorlog was. We wisten dat we weg moesten in Dieren en Spankeren. Onze ouders hadden de papieren al thuis. Koffers waren gepakt en heel belangrijke papieren in tassen. We hoorden iedere keer een ontploffing.

Toen het dichtbij klonk was het de brug bij 'De Sluis' van het Apeldoorns-Dierens kanaal, door de Hollandse soldaten was opgeblazen. We gingen nog kijken en ook de wegen waren vernield. Een politie waarschuwde dat we weg moesten. De andere dorpen zijn al lang weg. Het was ongeveer 9 uur toen we vertrokken.

Ons doel was wasserij van Zeist in Laag- Soeren. Fietsen en kruiwagens werden gebruikt. Overbuurvrouw, die net een baby had gekregen, werd door Hollandse soldaten weggehaald en kwam terug met Duitse soldaten, op een platte wagen. Jammer was dat we niet eerder gingen, want dan was de brug in

Spankeren er nog geweest. Nu moesten we aan de Spankerense kant lopen tot voorbij Eerbeek. Daar lag een brug die was opengehouden voor het verkeer van het Hollandse leger.

Wij hebben nog met die soldaten gesproken, ze vertelden ons dat er bij Zutphen zwaar werd gevochten. Het was tegen 3 uur dat we aankwamen. De baas van de wasserij was niet aardig, we mochten geen theezetten. Het enige wat toegestaan werd, dat de mannen stro haalden. En daarop lag bijna de hele Overweg van Spankeren te slapen op de zolder, ongeveer 60 mensen [..].

De buurvrouw had een potje, daar werd om gelachen, maar later goed gebruikt, in de hoek van de zolder met een deken ervoor. Praten hoorde je niet, iedereen fluisterde, het was wel angstig [..]. De mannen hielden om de beurt de wacht. De volgende dag mochten wij de kachels van de wasserij gebruiken.

In Laag Soeren werden veel papierfabricage locaties omgedoopt tot wasserijen

De mannen hebben bij de boeren kippen gehaald. Mensen hadden rijst meegenomen, ons menu voor die paar dagen was kippensoep met rijstpudding. We hebben ook wel gelachen. Een echtpaar zat de hele dag op het geldkistje en 's nachts werd er geslapen met klompen aan en de pet op.

's Maandags kwam de politie vertellen dat we weer terug mochten. Sommige mannen waren al een keer teruggegaan om hun dieren te voeren. Ze vertelden dat er een jongen in Spankeren was doodgeschoten. Dit gebeurde allemaal in het Pinksterweekend. Voor we vertrokken, kwamen Hollandse soldaten uit de bossen, die vertelden dat de Koningin het land had verlaten.

Ze hebben hun geweren begraven en burgerkleren aangetrokken om naar huis te gaan. Later, veel later, heeft de Ondergrondse nog gebruikt gemaakt van deze wapens [..].

Toen we die maandag teruggingen naar Spankeren, begrepen we dat de Duitsers de baas waren. Alle bruggen waren kapot. In Spankeren moesten we het kanaal over. Moeder was zo bang voor water. Er was nu een roeibootje waar ze in moest, maar ze durfde niet. Toen kwam de burgemeester helpen en met mooi praten ging ze met hem het water over [..].

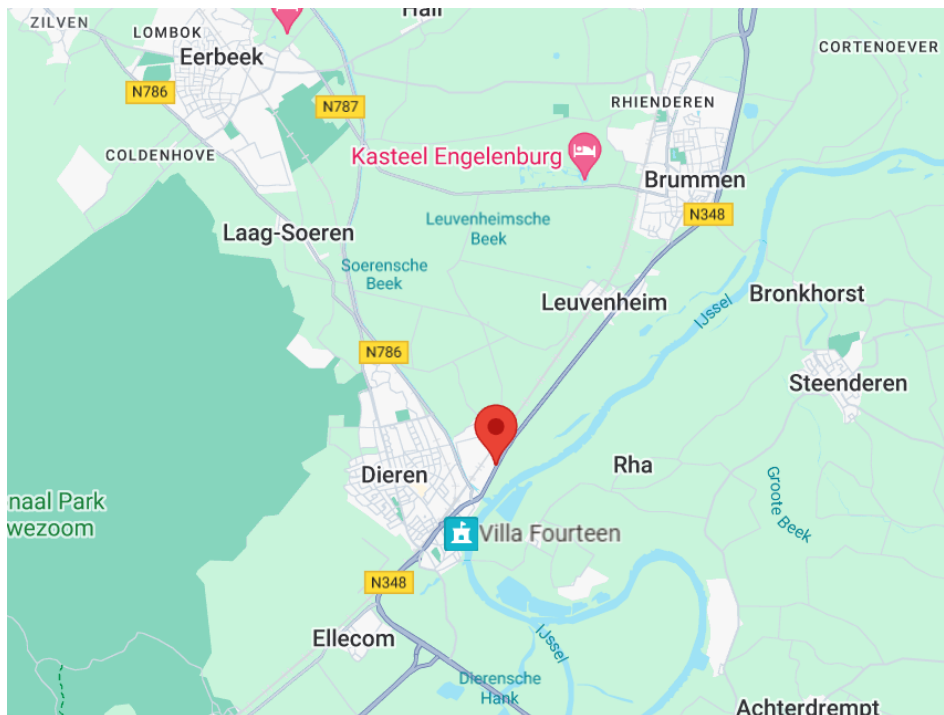
Er kwamen moeilijke jaren

29 Juni was Prins Bernhard jarig. Mijn broer Jo en vrienden hadden een roos op het fietsstuur gedaan. Er stopte een vrachtwagen. Duitsers eruit en de jongens kregen midden op straat een flink pak slaag [..]. Dat zijn ze nooit vergeten. Hij is toen bij de 'Ondergrondse' gegaan.

Hij sliep niet altijd thuis. Wij wisten nooit waar hij was. Steeds een ander adres. Bij ons op de Overweg keek je aan de achterkant, ver over de weilanden. De hemel daarboven was 's nachts net een kerstboom. De jongens van de Dorpsweg wilden dat ook wel eens zien.

Ze kwamen op een avond, een vliegtuig dropte een bom in het weiland niet ver van ons. Ze renden naar huis en hebben nooit meer gezegd "Dat willen wij ook wel eens zien."

Wij sliepen in die tijd allemaal (5 mensen) beneden in de voorkamer. Wat ik heel erg vond, dat we in Spankeren afweergeschut kregen. Dat stuk stond op het land bij de 'EDY-Fabriek'. Het was of de wereld verging, wat een lawaai was dat. Gelukkig was deze na een paar weken weer weg.

De Overweg 10 in Spankeren

De spoorbaan, die door Spankeren liep, werd vaak gebombardeerd. Ook het station in Dieren. Op de Parallelweg in Dieren vielen slachtoffers. Mijn vader werkte als tuinman bij scholen en zijn loon was f.14.-. Toen de oorlog begon was ik 14 jaar. Ben toen van school gegaan. Duitsers hadden de scholen overgenomen.

De uniformen van de Hollandse soldaten werden donkergroen geverfd. Dit was voor jongens van 18+ voor de Arbeids Dienst. Er was verzet, maar het was moeilijk voor ons want je werd gestraft met minder bonnen voor voedsel. En dat was er al niet veel. Als er al wat in de winkels was haalden de Duitsers het weg.

Gelukkig konden we de eerste jaren 'De Boer op' 's Avonds voor een beetje melk of een beetje boter. We moesten voorzichtig zijn want het werd soms afgepakt. Maar we namen ook wel een andere weg terug en hadden schik als we met dat beetje extra thuiskwamen. Moeder zat dan in angst.

Wij hadden nog tuinen maar als je ook geen zaad en pootaardappelen meer kunt kopen wordt het moeilijk. Er was niets meer te koop. Voor de stadsmensen was het erger. Ze werden wel geholpen ook al hadden we niet veel. De burens gingen een keer op de fiets, de Achterhoek in naar familie om eten te halen. Daar deelden we ook in mee.

Koffie en thee maakten we zelf van bonen, Cichorei en Buisman en thee van de struiken [...], en vader rookte het in zijn pijp. Hij moest wel naar buiten want het stonk verschrikkelijk. Ook werd er zelf tabak geteeld. Een buurman had de beste tabak., zei hij. De jongens uit Spankeren wisten waar de bladeren te drogen hingen. In het kippenhok.

Tabaksbladeren die hangen te drogen

Ze haalden het blad daar heimelijk weg, en vroegen daarop of de buurman 'hun eigen' blad ook voor hen op zijn machientje zou willen snijden. Dan mocht hij

daarzelf ook wat van roken. ‘Ja’, zei hij, ‘deze is wel goed, maar lang niet zo goed als die tabak van mij [..]!’

Ondanks weinig eten, bleven we goed gezond. De dokters moesten het allemaal op de fiets doen, die soms ook nog werd gestolen. Later hebben we gehoord, dat sommige joden uit Dieren, in Arnhem in het Gemeente Ziekenhuis hebben gelegen, en zo hun leven werd gespaard. De dokters hebben mensen kunnen afkeuren die naar Duitsland moesten om te werken.

SS Kamp Avegoor

Het begon als sporthal voor de Duitse soldaten. Op een zondag liepen we daar te wandelen en toen mochten wij niet verder. Later hoorden we dat Himmler en von Ribbentrop op die dag aanwezig waren. Later werd het voor andere dingen gebruikt. Vader moest schappen in de kelder maken op “Klein Avegoor”

Hij was er ’s avonds kapot van. Hij had nog nooit zoveel ellende gezien [..]. Ik heb een paar keer een handkar gezien met een kist erop. Joden op klompen met een nummer op de rug erbij. Dat was een begrafenis. Heel wat arme joden zijn in Dieren verdwenen.

[SS opleidingskamp Avegoor](#)

Maar de rijke fam. Katz heeft met zoveel dollars ons land kunnen verlaten. De jongens kwamen later als Amerikaanse soldaten terug [..]. Wij hebben vrachtwagens gezien en wisten dat er lijken in lagen. Dat ging allemaal de grens over.

Op de weg achter onze huizen stopte vaak een konvooi van vrachtwagens. De vliegtuigen konden hen door de bomen niet zien. De chauffeurs sliepen dan

een tijdje. Mijn broer Jo liepen erlangs om te zien of ze wat stiekem konden stelen.

Op een keer had Jo een doos met babymutsjes en een doos met kaarsen, waar we erg blij mee waren. Er gebeurde veel. In Laag-Soeren viel een V1, waarbij een jongen werd gedood. Toch herinner ik me veel goede dingen. De mensen hielpen elkaar [..].

Toen het in Arnhem begon op 17 September, werd het erger voor ons. De evacués kwamen naar onze dorpen toe en wij konden niets meer bij de boeren krijgen. We hadden geen gas, electra en water. Water werd na de avondklok bij de pomp in de buurt gehaald en 's avonds was er licht om te lezen door stilstaand te fietsen op een standaard.

Hout achter uit Spankeren halen met de slee

Toen we die Duitsers in huis kregen kon dat niet meer. We kregen n.l. inkwartiering van 2 Duitse soldaten omdat boven het bed van mijn broer weer eens leeg stond. De soldaten zaten een paar avonden in de kou. Zij werkten bij de Edy fabriek, tanks die uit Rusland kwamen werden daar hersteld.

De ene was een oudere man die graag naar huis wou. De jongere had nog hoop op het geheime wapen van de Duitsers [..]. Ze bleven de hele winter. Omdat het bij ons zo koud was kwamen ze laat thuis. Toch werden er op een dag 2 zakken kolen gebracht. Een ging meteen naar de fam. Wilbrink. De andere burens kwamen zich bij ons warmen en met de kaarsjes erbij was het lekker warm.

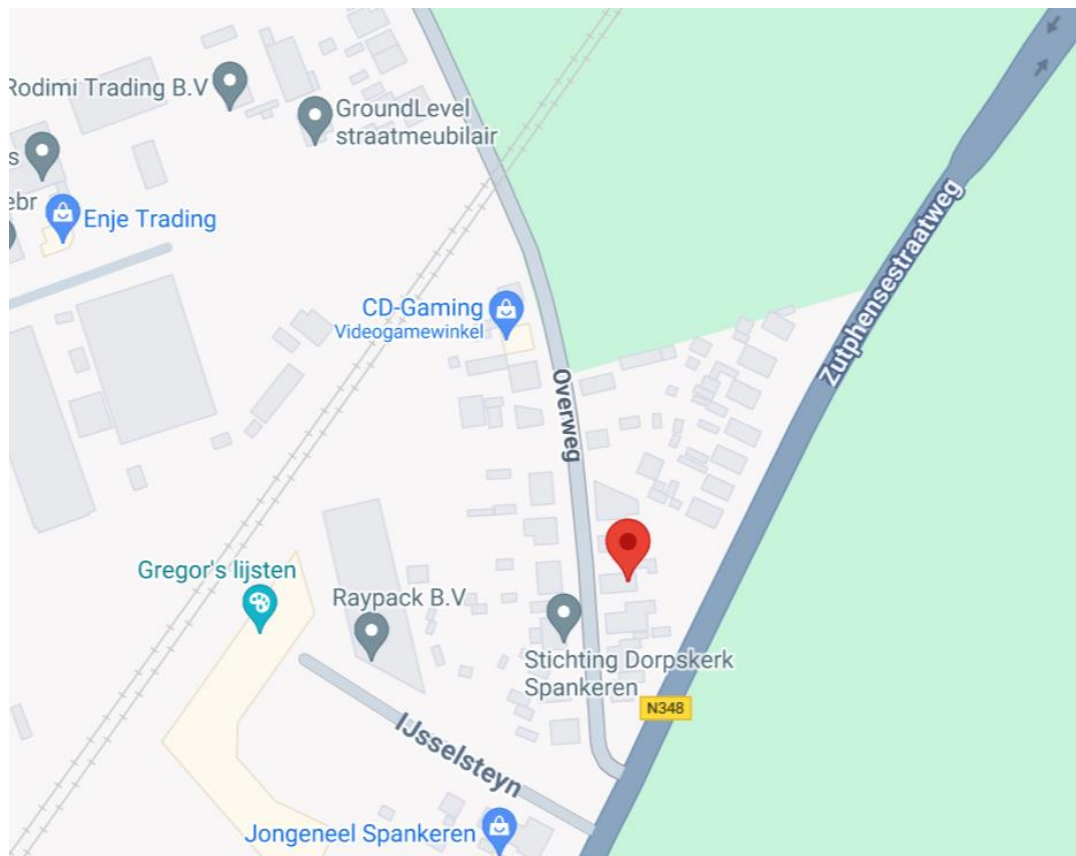
Onze radio's waren allemaal ingeleverd. Dus er was niet veel nieuws. Maar wij hoorden, dat van Nes nog een radio had. Hij had een boekhandel aan de Kerstraat in Dieren. En woonde aan 'de grote weg' die achter ons van Dieren naar Zutphen liep. Dat was allemaal clandestien.

Op een avond moest ik na 8 uur naar van Nes. Moeder wou niet dat ik er alleen heen ging. Gerrit Gotink ging mee en moest de wacht houden in de tuin. Op die avond stopte er een auto met Duitse soldaten bij van Nes. We hadden vooraf afgesproken dat ik z.g. 'op de kinderen paste'.

Gerrit had een uur moeten wachten, in de sneeuw. Hij durfde niet terug te gaan om te vertellen dat er Duitsers bij van Nes waren. Maar iedere avond een beetje nieuws was onze enige hoop. Dat nieuws schreef ik op papiertjes en bracht het op verschillende adressen.

Als wij naar bed gingen stopte moeder de nieuwsberichten in onze kousen. Want wij sliepen toen al met de kleren aan [..]. Het was een moeilijk half jaar.

Vaak vielen er bommen bijna op de spoorlijn, waar we dichtbij woonden.

De spoorlijn van Dieren naar Zutphen in het noorden

De fam. Overgoor was al weg, en woonde toen op de Bockhorst. Een bom viel bij het huis van Eskes, Jo heeft nog geholpen de familie uit huis te halen. Geen pannen meer op het dak en geen ramen meer in de huizen. Overdag vaak granaatvuur. Dan de kelder in. Vader had in de tuin een 'schuilkamer' gegraven, maar daar durfde moeder niet in, de kinderen uit de buurt wel.

Op een dag zagen we honderden mannen die in de steden waren opgepakt door de Duitsers. Sommigen hadden de pantoffels nog aan [...]. Die moesten allemaal naar Duitsland toe. We hebben de adressen van die mensen gekregen en die mensen laten weten wat er gebeurd was. Op de Zutphensestraatweg achter ons huis hebben zich veel drama's afgespeeld.

Krijgsgevangen Engelse soldaten

Ook zagen wij daar de eerste (gevangen) Engelse soldaten. We hebben ze appels en water gegeven. Het was een lange koude winter. Er was in het westen

niets meer te eten. Ik kan me herinneren dat ik erg moe was. Geen energie meer.

De Duitsers waren in Spankeren tot de Bevrijdingsdag. Er kwam vaak een V1 over. Veel haalden het doel niet. Je bad dat de motor niet stopte boven je huis, dan kwamen ze naar beneden en ontploften. Als voorbij was, dan dacht je: 'Gelukkig'. Vreselijke dingen waren het.

O, ja.... Opa Aalders (van de Overweg) en Gert Bus hebben nog in kamp Vught gezeten. Aalders niet zo lang maar Gert Bus wel een half jaar. Mijn broer die in de Ondergrondse zat kwam ons vertellen dat het gauw vrede zou zijn. Die zondag voor onze Bevrijding, liepen de Duitsers in burgerkleding, maar nog wel met de laarzen aan [..].

Buurman van Leusen had Canadese soldaten bij de Gelderse Toren gezien die zondagmiddag. Mijn broer zei: 'Vannacht de kelder in, ik houd jullie wel op de hoogte.' Tegen 6 uur 's morgens kwam hij vertellen: 'Geen Duitser meer te zien, en die er nog zijn hebben zich aan ons overgegeven.'

Tanks rijden Dieren en Spankeren in

Maandag 16 April 1945 Bevrijdingsdag

De eerste tanks rolden Spankeren in!! Wat een feest. Op kousenvoeten renden we achter naar de grote weg (Zutphenseweg) Wij konden het niet geloven. De hele dag op straat en maar zingen [..]. Wij kwamen die dag niet meer thuis.

Daar was niets te eten. Mijn zus kwam 's avonds met een pakje biscuit thuis en ik had een lekker stukje zeep, en dat konden we goed gebruiken. Maar wij waren vrij! Er werden kerkdiensten gehouden. Ik kan me nog goed herinneren

dat wij zongen “Dank, dank, nu God” Iedere keer als ik dat hoor denk ik aan die jaren.

Slechte en goede jaren. Want je waardeert zowat je hebt. Want we maakten jurken van tafelkleden. Bedspreien werden uitgehaald en weer sokken van gebreid, iedereen liep met witte sokken. Mantels uit dekens en een jas van vader heb ik helemaal van binnen naar buiten gedraaid. En weer in elkaar gezet. En sokken stoppen met garens, in alle kleuren van de regenboog.

De Engelse soldaat waar ze mee zou trouwen

We hadden de eerste twee weken Engelse soldaten in huis, en die jongens brachten elke dag eten mee. Want er was nog weinig voedsel, ook al waren we vrij. De Engelse soldaat Arthur (later mijn man) kwam zes weken later.

Trouwfoto van Dies Garse en Arthur Henman

Arthur was ingekwartierd in ‘Het Badhuis’ te Laag-Soeren. Hij was via België, doorgetrokken naar Nijmegen. Hij was in de Engineerings Compagnie. En de laatste twee jaren in dienst geweest. Hij wandelde op een mooie dag in onze straat.... En zo is het gekomen. Toen ik 21 jaar werd, in 1947, trouwden we. En we leefden nog lang en gelukkig